

הלכות קריאת שמע סימן פה

פה באיזה מקומות אסור לקרות קריאת שמע, ובו ב' סעיפים:

א לא ילך אדם במבואות המטונפות (א) ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמע, ואפלו אם היה קורא וקא צריך להפסיק (ב) כשיגיע למבוי המטונף, וכשיצא משם יאפלו שעה כדי לגמור את פלה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק: הגה ויש אומרים שחזור לראש (ג) וכן עקר. (ועין לעיל סימן סה):
ב (ד) יאפלו להרהר (ה) בדבריי תורה (ו) (ז) אסור (ח) בבית הכנסת (ט) ובמקום השנוט, והוא המקום שיש בו צוה ומי ירגלים: הגה ואפלו הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ (י) כירה וכו' בשם א"ח: (י) הדברים של חל מתר לאמרום שם (י) (י) בלשון הקדש. (י) וכן הכנויים כגון 'רחום' (י) (י) 'נאמן' וכיוצא בהם (יא) מתר לאמרום שם, אבל השמות (יב) שאינם (י) נמחקין אסור לחזקיהם שם. * ויאם נודמן לו שם (יג) להפריש מדבר (יד) האסור מפריש, ואפלו בלשון הקדש (יד) ובכינוי (י) קדש:

א בכותב כ"ד
ב לדעת הר"ף
והמב"ם בפרק ג
מהלכות קריאת שמע
ג שבת מ"ד הרמב"ם
שם ה שם במקרא
ו שם ה' ז שם מ'

באר היטב

(א) אסור. לכן יחשב שם חשבונות שלא יבוא לידי הרהור, ס"ח מ"א. ובשבת יחשב בבגדים יצורים, של"ה. וע"ל סי' ס"ג א"כ בדין להרהר בבכנה על משה: (ב) בלח"ק. ומדת חסידות להחמיר. ס"ח מ"א: (ג) נאמן. הרמב"ם אסר ברחום, וכתב הפ"ח ויש להחמיר וכ"פ הפרי"ח. מיהו בלשון לע"ז לכ"ע שרי, ודוקא שלום או רחום ותנן הוא דמתר להזכיר בלשון לע"ז אבל שאר שמות שאינן נמחקין אסור להזכיר בלשון לע"ז. וכן שאר דברים של לשון אסור לאקדח בלשון חל, עטרת דקנים ע"ת, וע"ל סי' פד ס"ק ב משי"ש בשם הפרי"ח: (ד) נמחקים. ל"ד דהא איכא שלום דאסור להזכיר שם כמשי"ש סי' פד: (ה) האסור. וה"ה אם נכנס בבלו הרהור עברה מתר להרהר שם בדי"ת דהרי לפרושי מאסור, ס"ח מ"א. וכתב ב"י מי שמתלמדו שגור בפיו בבית הכנסת או בבית המרחץ והרהר לאנסו מטר, ופי' הפרישה: כיון דאנוס הוא בהרהורו יכול אפלו לבטא בשפתיו וכן משמע בנכחים דף קב ע"ב: (ו) קדש. כהניא דאמר לה ר"מ אין סבין בשבת, והנה די שיאמר לו אל פסיד או

שערי תשובה

[א] אסור. עבה"ט. ועין במגלה דף כח מנמי לא הרהרתי כו' ובהדושי הרשב"א שם, והנה בדאמר בבכנה דף כד דלר"י כשהוא מנהל שרי מדינא. ועין בא"ר ובשאלת יעב"ץ סימן י' ועין לקמן סי' ה ועין ביו"ד סי' רמ"ו שמתר לקנס לבה"כ מתוך דבר הרמב"ם אסר ברחום, וכתב הפ"ח ויש להחמיר וכ"פ הפרי"ח. מיהו בלשון לע"ז לכ"ע שרי, ודוקא שלום או רחום ותנן הוא דמתר להזכיר בלשון לע"ז אבל שאר שמות שאינן נמחקין אסור להזכיר בלשון לע"ז. וכן שאר דברים של לשון אסור לאקדח בלשון חל, עטרת דקנים ע"ת, וע"ל סי' פד ס"ק ב משי"ש בשם הפרי"ח: (ד) נמחקים. ל"ד דהא איכא שלום דאסור להזכיר שם כמשי"ש סי' פד: (ה) האסור. וה"ה אם נכנס בבלו הרהור עברה מתר להרהר שם בדי"ת דהרי לפרושי מאסור, ס"ח מ"א. וכתב ב"י מי שמתלמדו שגור בפיו בבית הכנסת או בבית המרחץ והרהר לאנסו מטר, ופי' הפרישה: כיון דאנוס הוא בהרהורו יכול אפלו לבטא בשפתיו וכן משמע בנכחים דף קב ע"ב: (ו) קדש. כהניא דאמר לה ר"מ אין סבין בשבת, והנה די שיאמר לו אל פסיד או

משנה ברורה

שיקפה שם התדרים בבית אחד תוך בית המרחץ, הא לברך חוץ למרחץ כלל אסור; ופשיטא דלברך ולא לשנות כלל רק במרחץ. בודאי אסור להפסיק בין ברכה לשניה. ועין לעיל בסוף סימן סב במשנה ברורה ובאור הלכה 166. מזונה (יח) במרחץ, בבית הפנימי ובאמצעי פטור, והוא הדין

באור הלכה

* ואם נודמן וכ"פ מדבר אסור. עין במשנה ברורה סעיף קטן יד מה שכתבו "יש מקמירין", הוא מתייחדים ונשמת אדם, עין שם, ומקורו נדפס הדושי הר"ן על שבת, איכא שם בדין דלא קומה, וראיותיו שם בנשמת אדם יש לדחות ואין כאן מקום להאריך, וכן כתב הגר"ז בהשגות אברהם:

מרחץ שיש לפניו חצר ובחצר עומדים שם מקצתן ערמים, פטור גמירן. וידעת הבלן חבת במזונה, דהוא חדר גמור, אך מפני שמצוי שם בני אדם ערמים צריך לבסות המזונה: (יט) "מלך הדין" שעושים ממנו לפעמים מרחץ פעם אחת או שתיים בשנה, או "לייטער-הח"י", חב במזונה, ויש אומרים דיש לבסות המזונה, וכן מתר להתפלל בתוכו. בית שעומדין בו אבקאאות לחיצה, משמע (כ) מהאחרונים דדינו בבית הפנימי⁽¹⁾, דנפיש שם חבלא וזקא:
א (א) ויניח ידו וכו'. כלומר, (ב) שקורא כל-כך בלחש עד שאינו נפר כלל שמרחש בשפתיו, גס"פ אסור: (ב) כשיגיע. רוצה לומר, (ג) בהוף ד' אמות; ואם הוא לפניו, אסור בקלא עיניו: (ג) וכן עקר. עין בסימן סה במשנה ברורה שפארנו שם כל פירטי הדין:
ב (ד) אפלו להרהר. ואפלו (ג) בזמן שאין שם אדם: (ה) בדבריי תורה. וכן (ד) אסור לעין בבית הכנסת במשקלי השמות והפעלים של לשון הקדש, שאין צורך להגיע לדיעה רק על-פי הכתובים, ויבוא להרהר במקרא⁽²⁾. יפשוט דמתר אדם להתבונן בבית הכנסת בגלל שפלותו, ויבסוסו יחזור פלו להיות עפר רמה ותולעה, ואין נאה לו הנאנה⁽³⁾: (ו) אסור. ויחשב שם (ח) חשבונות ביתו והוצאותיו, כדי שלא יבוא לידי הרהור⁽⁴⁾. ובשבת (י) יחשב בבגדים יצורים ואים: (ז) בבית הכנסת. ואפלו (ז) בתוך הארבע אמות של הבית הכנסת ממקום שקלה הרים גס"פ אסור להרהר. ועין לעיל בסימן עט במשנה ברורה שפארנו שם אפלו להקאמן עצמו שמרגל בהרים רע ואינו מרגיש, כל שבני אדם אחרים מצטערים מזה הרים רע, ובדלעיל בסימן עט סעיף א: (ח) ובבית המרחץ. פי' (ח) נפיש זקאמת בתוכו ומאוס והרי לה בצוהר בבית הכנסת. וטעם אסור הרהור בכל אלו המקומות, משום דבציעין 'הנה מנהיג קדוש' וליכא⁽⁵⁾ [שבת ק"ע ע"א]. כתב בית יוסף: מי שמתלמדו שגור בפיו והרהר בבית הכנסת ובבית המרחץ לאנסו מטר, (ט) יש אומרים, דכיון דאנוס הוא בהרהורו יכול אפלו לבטא בשפתיו, וכן משמע מנכחים ק"ב עמוד ב. אבל בספר בנפירוסף מסיק דהדבור אסור בכל גווי, וכתבא מהגמרא יש לדחות, כמו שכתב שם הרב בפתח הנוב יצאן קדשים, עין שם; ומה שכתב דאם הרהר לאנסו מטר, היינו רוצה לומר, דאם הרהר לא עבר אסורא מאחר שיהיה לאנסו, ברם לכתחלה חובת גבירא לדחות הרהורו⁽⁶⁾, וכל-שכן דהדבור אסור, וכן כתב בספר ישועות יעקב דהדבור אסור: (ט) בלשון הקדש. (י) ומדת חסידות הוא להחמיר⁽⁷⁾: (י) 'נאמן'. הרמב"ם אסר ב'רחום', וכתב הפ"ח, ויש להחמיר, וכן פסק הפרי"ח; מיהו, בלע"ז לכלי עצמא שרי, האיל וזה אינו מיוחד דוקא להקדוש ברוך הוא, מה שאין כן (יא) שאר דבריי תורה. וכל-שכן השמות שאינם נמחקין⁽⁸⁾ (י) אסור לאמר שם אפלו בלשון לע"ז⁽⁹⁾, כגון גא"ט בלשון אשכנז או "בוגא" בלשון פולין ורוסיא וכהאי גוונא, שאף ששם זה אין בו קדשה באותיות כתיבתו ומתר למחקו, מכל מקום יש בו כוונת כבודו ויחוסו במקום שנוט, (יג) כמו בהזכרת ה"שלוש" שמתר גס"פ למחקו, ואף-על-פי-כן ביון שהקדוש ברוך הוא נקרא בו, אף-על-פי שאינו מיוחד לו. אסור להזכירו בשמחתו על ענין בשלוש⁽¹⁰⁾, וכמו שכתב סימן פד, וכל-שכן כזה. שלכמה דברים הינם בשמות שבלשון הקדש, כגון (יד) לענין שבושה ולענין (טו) הנזכרת שם שמם לבטלה ולענין (טז) קללת חברו בשם: (יא) מתר לאמרום. דגם בני אדם מכנים בהם לפעמים, כמו שנקאמר 'חנן ורחום וצדיק'. ודוקא באומר קו, (יז) אבל באומר: הרהר ירחם עליך, יש לומר דאסור כמו שאילת שלום [פמ"ז]: (יב) שאינם נמחקים. לאו דוקא, (יח) דהא איכא 'שלוש' דאסור להזכיר שם, וכנ"ל בסימן פד: (יג) להפריש מדבר אסור. והוא הדין (יט) אם נכנס בבלו הרהור עברה, מתר להרהר שם בדבריי תורה, מפני שזהו כמו להפרישו מאסור, שהתורה מצלת מהרהורים רעים: (יד) ובכינוי

הרגום: 1 בית שמעברין בו את הלת. 2 בית שמקקין י"ש וכו'. 3 שער הציון

(יח) פריימגדים: (יט) פתח תשובה יורה דעה רפ"ו: (כ) חתם סופר סימן יח ותשובות בני-ציון: (ב) פרישה: (ג) פשוט: (ד) פריימגדים: (ז) שער תשובה: (ח) ספר חסידים: (י) של"ה: (י) שער תשובה, אף לענין לפניו צננה לעין לעיל בסימן עט סעיף קטן ג פי' שם יש דעות כזה: (ט) מנהג אברהם: (ט) פרישה והוא בפריימגדים: (י) ספר חסידים: (יא) פריימגדים: (יב) אחרונים: (יג) שלחן ערוך של הגר"ז: (יד) עין ש"ף יורה דעה רל"ד: (טו) הנהגות יש נוחלין: (טז) חשן משפט סימן כז, עין שם: (יז) פריימגדים: (יח) מנהג אברהם: (יט) ספר חסידים:

הלכות קריאת שמע סימן פה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

ועין לעיל פסוק סימן סב במשנה ברורה ובאיר הלקחה (6) וכו', פית
שעומדין בו אבקטאות לקריאה, משמע מהאחרונים דדינו ככית
הפנימי (17).

(16) שם (ס"ק ט ובביה"ל ס"ב ד"ה שלא יהא) ביאר, שאין להתיר
לשותות בלא ברכה משום שהוא אנוס על הברכה, שאם חכמים
היו אימרים שיש מצוה לברך, נכון היה לומר שבאנוס פטור, אך
באמת הרי אמרו חכמים שיש איסור לשותות בלא ברכה, ולכן אין
להתיר לשותות גם למי שאנוס על הברכה. ועוד כתב שם, שהרי
יכול לצאת מהמרחץ ולברך ולשתות.

(17) ומקור לדין זה כתב בשעה"צ (ס"ק כ) שהוא מהחתם סופר
(שו"ת אורח סי' יח). וכתב בעל האבי עוזי (מכתבים ומאמרים ח"ו
מכתב תרנב) שמבואר בחתם סופר שדיבר בחדר שיש בו מקוה
ומחמת כך רבה בו הזוהמא ולכן דינו כמרחץ, אבל באמבטיה של
זמנינו שהיא מקום נקי, לכאורה לא גרע מחזור האמצעי שבמרחץ
שלגביו הביא המשגיב לעיל (ס"ק ג) מחלוקת אם מותר לברך בו.
והוסיף, שאף לדעת המחמירים, מימי לענין רוח רעה אין להחמיר
כיון שעושים שם עוד תשמישים ויכול ליטול ידיו שם ויברך בחוץ.
ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ס) כתב שחדר של בית הכסא
שעושים בו עוד תשמישים, בשעת הדחק ודאי יש להתיר ליטול בו
ידיו, אבל לענין הברכה שם קשה להקל למעשה.

סימן פה

באיזה מקומות אסור לקרוא קריאת שמע

[משנ"ב ס"ק א]

עד שאינו נכר כלל שמרחש בשפתיו, גם כן אסור (1).

(1) והנהדר מלהזכיר דברי קדושה במקומות המטונפים, כתב לעיל
(סי' עט ס"ק ה) שעליו הכתוב אומר (דברים לב יז) "ידבר הזה
תאריכו ימים", והובא דבר זה בגמרא בברכות (כד, ב) ובטור בסיומן
זה.

ואם אינו נזהר בכך, כתבו הגר"א (אמרי נועם שם ד"ה כי) והשו"ע
הרב (ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו, לא) "כי
דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ובביה"ל לעיל (סי' פג ס"ה ד"ה אין)
הוסיף, שראה במי שולזל בכך וקבע מקום להתפנות בחדר שבו היו
הספרים שלו והיה הריח רע מתפשט בכל החדר, ונענש שבנו יצא
לתרבות רעה ובכך התחלל גופו על הבריות.

ואם מזכיר את השם כנגד ערוה, כתב במשגיב לעיל (סי' עה ס"ק
נט) שעובר על איסור "ולא יראה בך ערות דבר", ואיסור זה נודח
רק בדיבור ולא בהרהור.

[משנ"ב ס"ק ג]

עין בסימן סה במשנה ברורה שכתבנו שם כל פרטי הדין (2).

(2) שם כתב (ס"ק ה). שכששהה בברכות קריאת שמע בכדי לגמור
מתחילת יוצר אור' עד 'נאל ישראל', חוזר לראש הברכה שעמד
בה, אך כששהה בכדי לגמור את אותה הברכה, חוזר למקום
שפסק, ואילו בקריאת שמע, אף כששהה רק בכדי לגמור את
קריאת שמע לבדה בלי הברכות, חוזר להתחילת קריאת שמע.
וכששהה בין הברכות, אינו חוזר כלל אפילו כששהה זמן רב,
ואילו בקריאת שמע אם שהה בין פרשה לפרשה בכדי לגמור את
כולה, חוזר לתחילת קריאת שמע.

[משנ"ב ס"ק ה]

ויבוא להקריא במקרא (3). ופשיט דמקר אדם להקביל פכית הפסא
בגדל שפלותו, וישכסופו יחזר כלו להיות עפר רמה ותולעה, ואין
נאה לו הגאונה (4).

(3) ולגבי שמיעת דברי תורה מהקלטה וכדו', כתב בשו"ת אגרות
משה (יו"ד ח"א סי' קעג וח"ב סי' קמב) שיש להזהר לעשות כן רק
במקום שאינו מטונף, כיון שבשעת השמיעה בא לידי הרהור
שאסור במקומות המטונפים.

(4) אף על פי שגם הרהור אסור במקומות אלו, כתב הנפש החיים
(שער ד פכ"ז בסוגריים) שמותר ללכת במחשבה להחזיק לטהרות.
איזה מידה נכונה, והיינו שמחשבות בתיקון המידות מותרות.

ולגבי שש המצוות התמידיות, כתב הביה"ל לעיל (סי' א ס"א ד"ה
הוא כלל) בשם ספר החינוך שחיובן תמיד ואל יפסקו אפילו רגע
אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שישבו בהן יקיים מצות עשה.
אכן להרהר בהן בבית הכסא, כתב הלבושי מרדכי (יו"ד מהדו"ת
סי' קעא) שאסור. והחכמת שלמה (כאן ס"ב) כתב שמותר להרהר
במציאות השם יתברך במקומות המטונפים. ודעת הגר"ח קניבסקי
(דעת נוטה תשובה מד' שמות, אם לא יבוא מחמת כך להרהר
בפסוקים או בדברי חז"ל. ומה שכתב הביה"ל לקמן (סי' תקפח ס"ב
ד"ה שמע) שאין לעשות מצוה במקום מטונף, היינו רק במצוה שיש
בה מעשה.

ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' י) הוכיח ממנהגי של אביו לעסוק
בבית הכסא בספרי לע"ז, שאין להתיר לעיין שם בחכמת הדקדוק.

[משנ"ב ס"ק ו]

כדי שלא יבוא לידי הרהור (5).

(5) ולגבי עשיית מצוות במקום מטונף, כתב בביה"ל לקמן (סי' תקפח
ס"ב ד"ה שמע) שלא מצינו שאסור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או
במקום שאינו נקי, וכי אסור ללבוש טלית של ד' כנפות כשגופו או
המקום אינם נקיים, ולא מצינו כן בשום מקום, ונשאר בצריך עיון.
ובהמשך שם הביא את דעת המטה אפרים שהחמיר בכך משום
שלא גרע מהרהור בדברי תורה, וגם שאין לעשות עבודת השם
דרך בזיון.

וביאר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב דבר הלכה
אות לו) שכוונת הביה"ל היא רק לכתחילה, שצריך לדחות את
קיום מצוות התורה עד שיוכל לקיימן במקום נקי, אבל לא להימנע
משום כך מללבוש ציצית שמקיים מצוה בכל רגע, או מנתנית
צדקה שמדמנת לו במקום מטונף. והגר"ח קניבסקי (דרך אמונה
פ"ט מהל' מעשר ציה"ל ס"ק נא) ביאר, שכוונת הביה"ל לאסור רק
בבית הכסא, שגרוע בטינופו משאר מקומות, ולכן אסור לקיים בו
מצוות. ועוד חילק בין מצוה חיובית שאסור לעשותה במקום
מטונף, לבין מצוה של רשות שמותר לעשותה גם במקום מטונף.

[משנ"ב ס"ק ח]

דבועין "היה מתניף קדוש" וליקא (6) וכו', לכתחלה חובת גבאי
לקחות הרהור (7).

(6) ולהתפלל במקום שיש שם עבודה זרה, משמע מדבריו לקמן (סי'
צד ס"ק ל) שמותר.

(7) ולהיכנס לבית הכיסא ולבית המרחץ מתוך הלכה שאינה
פסוקה, כתב השערי תשובה (ס"ק א, על פי המבואר ביו"ד סוף סי'
רמו) שמותר. ואף שבתפילה הדין הוא שיש להתפלל רק מתוך
המשך במילואים עמוד 22

מילואים הלכות קריאת שמע סימן עט פ

המשך מעמוד 226

הע' מן שאם השקית והצינור עשויים מגומי צריך לכסותם, אבל אם הם עשויים מפלסטיק דעתו (שב הע' מא) שמן הדין אין צריך לכסותם. והגר"ח"פ שיינברג (תפילה כהלכתה פ"ב הע' ג) כתב, שלשקית העשויה מנילון יש דין עבית וצריך לכסותה, ומ"מ לגבי הצינור המוליך אליה אין להקפיד שיהיה מכוסה, כיון שאין המי רגלים עומדים בו. (12) ועל ידי בגד זה, הורה הגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפילה תשובה עז) שמותר לו גב ללמוד ולברך.

[משנ"ב שם]

והבגדים העליונים יהיו נקיים⁽¹³⁾.

(13) ואם התלכלך הבגד העליון, כתב לעיל (סי' עח ס"ק ג) שבקריאת שמע ושאר דברים שבקדושה צריך להחליפו או לכסותו, אבל מי שהוא באמצע תפילתו לא גזר בו שיפסיק.

[ביה"ל ד"ה מוטב]

אכל קח'ש'א ד'ש'א י'פ'ת כ'נ'ד'א'י א'ין נ'כ'ן ל'כ'ס'ל ב'ש'ב'יל ז'ה א'פ'לו ת'פ'לה כ'צ'ב'ור⁽¹⁴⁾.

(14) ולענין מי שעומד בין גאולה לתפילה וספק לו אם יוכל להעמיד את עצמו מלהפית, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' כב) שישמך גאולה לתפילה ויתפלל, שכשם שאין להפסיד זמן תפילה מחמת ספק זה, כך אין להפסיק משום כך בין גאולה לתפילה.

המג"א שאף על פי כן מותר לכתחילה להניח את שניהן. ובטעם הדבר כתב המוצה"ש (כ"ק ב), שעיקר הקפידא היא בתפילין של ראש משום שיש בהן ש"י, מה שאין כן לענין הדל"ת והי"ד שברצועות, שאינן נחשבות כאותיות, ועוד, משום שאת התפילין של יד יכול לכסות בשעה שמפית, וכתב המשנ"ב (שם) שהפמ"ג מפקפק בדין זה.

[משנ"ב שם]

מ'י ש'י'ש לו ח'לי ש'מ'ט'פ'ט'פ' המיד מ'י'ג'ל'ים ל'א'נ'ס'ו⁽¹¹⁾ וכו', ו'ש' ל'ה'ת'יר ל'ע'ש'ות לו כ'ג'ד ק'ביב א'ב'ר'ו⁽¹²⁾.

(11) ולענין חולה שחיבר לו צינור שדרכו נוטפים המי רגלים לתוך שקית (קטטר), כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כו) וכן דעת הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם ח"א סי' עו ס"ק ט) והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' נה) שמותר בדברים שבקדושה.

אכן לענין כיסוי השקית והצינור, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאם השקית והצינור עשויים מגומי חייבים לכסותם, וגם אם הם עשויים מפלסטיק שיתכן שהוא עדיף מגומי, מ"מ טוב לכסותם. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (שם) שאין צריך לכסות את השקית והצינור המחובר לה, כיון שהם נעשו לשימוש חד פעמי, וגם המי רגלים שבהם מכוסים ואין מהם ריח, ועוד שהם דומים למתכת חכוכית ואין עליהם שם של עבית (במבואר כאן בשו"ע ס"א). ודעת הגר"ש אלישיב (אשי ישראל פנ"ב

הלכות קריאת שמע סימן פד

המשך מעמוד קטז

(11) ולענות אמן על ברכה שמברכו חבירו ולא על ברכה המחויבת. כתבו הא"א (בוטשאנש, ס"א) והקפ החיים (ס"ק יא) שמותר בבית המרחץ, שרק אמן על ברכה המחויבת אסור, מפני שנחשב כאילו אמר את כל הברכה בפיו.

(12) דין זה הוא דוקא בברכה שאינו מחויב בה, אמנם לעומע ברכה שחייב בה ורוצה ולצאת בכך ידי חובה מדין 'שומע כעונה', כתב לעיל (סי' עה ס"ק כט) לגבי ערום, שאינו רשאי, כיון שהוא עצמו אינו יכול לברך במצב זה.

[משנ"ב שם]

ו'י'ש מ'ח'מ'יר'ין ג'ם ב'ב'ית א'מ'צ'ע'י כ'נ'ה⁽¹³⁾ וכו', או ב'ח'ד'ר ה'פ'ל'ן ב'ש'עה ש'א'ין ש'ם כ'נ'י' א'ד'ם ע'ר'מ'ים⁽¹⁴⁾ וכו', ו'י'כ'ר'ף ו'י'ש'ת'ה ש'ם ק'ע'ט צ'ל'ק'נ'ה ל'ש'ת'ות ב'מ'רח'ץ⁽¹⁵⁾.

(13) ולגבי פסיקת דין בבית האמצעי של מרחץ, סתם לקמן (סי' פה ס"ק טו) שמותר.

(14) בדין זה הביא לעיל (ס"ק ג) מחלוקת, וכאן סתם להתיר לצורך שתיה.

(15) ודעיבד כשלא שתה כלל בחדר החיצון, כתב לקמן (סי' קעח ס"ק לט) שיצא ידי חובה ויכול לשתות במרחץ.

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כה) שאין להחמיר בכך כשאין אפשר באופן אחר. מאידך, הפתח הדביר (סי' צא ס"ק א) כתב שאסור. ולענין השומע ברכה מאחר ומתכוון לצאת בה ידי חובה, כתבו הב"ח (סי' קפג) והפמ"ג (שם משב"ז ס"ק ג) שאסור לו להיות בגילוי הראש, משום ש'שומע כעונה'.

ולענין מי ששגג והתפלל בראש מגולה, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם ס"ז) שאינו צריך לחזור ולהתפלל, מאידך בשו"ת אגרות משה (שם ח"ד סי' מ אות יד) כתב שחזור ומתפלל, כיון שעכ"ם בבית תיפלהם מקפידים להתפלל דוקא בראש מגולה, ולכן נחשבת ההפילה בראש מגולה כחובעה, וסיים שצ"ע לדינא.

[משנ"ב שם]

ו'ג'ם ב'א'ג'ר'ת ה'ר'ש'ות נ'כ'ן ש'ל'א ל'כ'ת'ב ש'ל'ום ע'ם נ'א'ו ר'ק "ש'ל'ם", ש'מ'צ'וי ל'ז'ר'ק ב'א'ש'פ'ות⁽¹⁰⁾.

(10) אך למחוק את המילה שלום, כתב לקמן (סי' פה ס"ק י) שמותר, שאין קדושה באותיות כתיבתו.

[משנ"ב ס"ק ז]

ע'ל א'ח'ד ש'א'מ'ר ב'ח'וץ או ב'א'י'ז'ה ב'ית ש'ום ב'ר'כ'ה⁽¹¹⁾ וכו', א'כ'ל ב'ב'ית א'מ'צ'ע'י ש'ר'י ל'ע'נ'ות⁽¹²⁾.

הלכות קריאת שמע סימן פה

המשך מעמוד 232

ובהגדות חכמת שלמה על השו"ע (סי' צג ס"ג) כתב שטעם החילוק הוא, שדוקא בתפילה יש לחוש שמא יהרהר שדרי אם יהרהר יתבטל מהתפילה, ואף אם הוא אנוס, מ"מ הוא מתבטל מהתפילה ומה מועילה בכך טענת אנוס, אך במרחץ הרי יזהר לא להרהר, ואם יהרהר

הלכה פסוקה, ביאר הש"י (יו"ד שם ס"ק כח) שהחילוק הוא שבהפילה אם יודה ליבו טרוד בהלכה, לא יכוון בתפילה, ואף אם ינסה להכריח את עצמו לכוון, זה עצמו יפריע לו לכוון כי יהיה טרוד בכך שצריך להסיר את מחשבותיו מליבו.

מילואים הלכות קריאת שמע סימן פה המשך מעמוד קודם

צריך להקפיד לצמצם דבריו שלא יאמר מילים יתירות, אלא ידבר
כדרך שמדבר מחוץ לבית הכסא.

[משנ"ב ס"ק י]

וכל-שכן השמות שאינם נמחקין⁽⁹⁾ אסור לאמר שם אפילו בלשון
לע"ז⁽¹⁰⁾ וכו', אסור להזכירו בשמחה על ענין השלום⁽¹¹⁾.

(9) והשמות שאין נמחקין הם: הוי"ה, אדני, אלהים, אלוה, אלוהי,
אל, שדי, צבאות, י-ה, ויש אומרים גם א-הי-ה. ומתוך שמות אלו
יש שבעה שהם השרשים ושאר השמות נכללים בהם [שאר השמות
מבוארים ברמב"ם ובכסף משנה (פ"ו מהל' יסודי התורה ה"ב), ובשו"ע
(יו"ד סי' רעו ט"ז)].

(10) וכן שם 'רחמנא', כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מ אות
כו) שבלשון ארמית הוא שמו של הקב"ה, ולכן אסור להזכירו
במקומות המטונפים ולא להזכירו לבטלה. וכן מבואר לקמן (סי' קסז
ס"ק נא) שאם בירך בלשון 'רחמנא' יצא.

(11) ואף כשאנו מתכוון לכך אלא כוונתו להזכיר שם של אדם, הביא
לעיל (סי' פד ס"ק ו) מחלוקת בזה, וסיים שירא שמים יש לו להחמיר
בזה.

הרי הוא אנוס ועל ידי אנוס מותר. ועוד ביאר, שבתפילה אין לו היכר
ולכן חוששים שמא ישכח ויהרהר בהלכה, אבל במרחץ, הרי המרחץ
לפניו ועומד ערום, ובדואי יסיר העיון בהלכה ויסלקנו מליבו.

ובית הכיסא עצמו לבית המדרש, והנכנס לעשות בו צרכיו שומע
דברי תורה, כתב הלב חיים (פאלאג'י, ח"ג סי' ו) שמותר להיכנס לשם,
שהרי אם הוא תלמיד חכם יזהר לא להרהר, ואם הוא עם הארץ,
נחשב אנוס שהרי מוכרח לעשות צרכיו.

[משנ"ב ס"ק ט]

ומדת חסידות הוא להחמיר⁽⁸⁾.

(8) ומשמע שבשאר לשון אין איסור לדבר, ואף שכתב הרמ"א לעיל (סי'
ג ס"ב) שאסור לדבר בבית הכסא, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי'
סא) לפי מה שכתב המשנ"ב שם (ס"ק ד) שלצורך גדול מותר לדבר
כשאנו נפנה. ומה שכתב הספר חסידים שמידת חסידות להחמיר שלא
לדבר במקומות המטונפים בלשון הקודש, כתב האפיקי מגינים
(חידושים ס"ק ח) שבמקום שעיקר דיבורם הוא בלשון הקודש אין
להחמיר אפילו משום מידת חסידות.

ובמקום הצורך שמותר לדבר, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' כד) שאין

הלכות קריאת שמע סימן פו פו המשך מעמוד קיז

ומ"מ אם מכסה את הצינור בבר הרי זה מועיל, וכן אפילו אם רק צבעו
נחשב ככיסוי.

[ביה"ל ד"ה אבל]

עין במשנה ברורה לענין כלי פורצלן⁽⁴⁾.

(4) מה שכתב שכלי חרס ודינן ככלי חרס, ביאר בשו"ת מנחת יצחק
(ח"א סי' ט) שהוא דוקא אם שוהה שם הצואה או המי רגלים יותר
ממעת לעת.

ממתכת שמותר לברך כנגדו, לבין צינור מחרס שאסור לברך כנגדו, וכן
הורה הגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) שבצינור
חרס צריך להיזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור
לציון (ח"ב פ"ו תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע אמות,
כי מלוכלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או
ממתכת הוא בולע, שענינו ראות שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא
בלוע וספוג בלכלוך, ולא כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר.

הלכות קריאת שמע סימן פז פז המשך מעמוד קיח

שבו הנקבים, וישפוך מהצינור שיש לו פתח אחד, הורה הגר"ח קניבסקי
(שם) שמועיל. והגר"ש אלישיב (הלכות חג בחג ימים נוראים פכ"א הע'
62) הורה שמקלחת אינה מועילה כתשעה קבין, משום שכשם שאי
אפשר לטבול בתשעה קבין המחוברים לקרקע, כך אין להטהר בדרך
שפיכה אלא אם כן יש מעשה שפיכה, והיינו כששופך מתוך כלים ולא
על ידי מקלחת. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כד) כתב שאם המים
הולכים בשפע ולא בטפות, יש להקל בזה במקום שאי אפשר לטבול
במקוה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כא) שמועיל, ובתנאי
שיהיו המים נוזלים בלי הפסק, ומהנכון שלא יכנס אחר שכבר נשפכים
המים, אלא יעמוד תחת המקלחת קודם יציאת המים, ואז יפתח את
המקלחת שישפכו עליו תשעה קבין ובכך יצא ידי שפיכת תשעה קבין,
ולאחר מכן יצא ויחזור ויעמוד שוב תחת המים שכבר זורמים, שבכך
נחשב גם כטובל בכך שבא לתוך המים, וזה כדי לצאת ידי טבילה במים
המחוברים למים שאינם שאובים.

(12) וטעם הדבר, כתב הרמ"א לעיל (סי' עו ס"ד) משום שדינה כצואה,
וכתב המשנ"ב שם (ס"ק טו), שיש מחלוקת כשהיא על בשרו האם יש
להחמיר בזה כאשר היא מכוסה, אבל אם היא על בגדיו וגם מכוסה

פסור מקלום⁽¹³⁾ וכו', ורק לענין תרומה טמא משום מים חלוקים⁽¹⁴⁾.
(9) ולגבי נטילת ידים, כתב לקמן (סי' קנט ס"ק טט) בשם האחרונים
שלכתחילה טוב להיזהר שלא יטלו נכרי או נדה את ידיו, והורה
הגר"ח קניבסקי (טהרת התורה ח"ב תשובה סז) שלגבי שפיכת תשעה
קבין אין להחמיר בכך.

(10) וכששופכים על גופו, כתב האלף המגן (על המטה אפרים סי' תרו
ס"ק ג) שאין צריך להקפיד שיגיעו המים על כל המקומות שבגופו,
אלא צריך שכל המים הנשפכים יעברו נגד גופו וסביב לו.

(11) ושיעור זה במידות של זמנינו, כתב בספר מידות ושיעורי תורה
שלדעת החזו"א השיעור הוא 21.6 ליטר, וכן כתב בשוה הלכות (ס"ו),
ולדעת הגר"ח נאה השיעור הוא 12.44 ליטר, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ד
סי' כא) כתב שיש אומרים 32 ליטר ויש אומרים 16 ליטר, וכתב שאין
להקל בפחות מכך.

ולהטהר בתשעה קבין על ידי מקלחת, דעת החזו"א (תורת המועדים סי'
תרו ס"ק יט) שאין זה מועיל, כיון שבמקלחת כל חור נחשב לכלי אחר
ונמצא ששופך ביותר משלשה כלים, אכן אם יפרק את ראש המקלחת

